

JA IMAM ZAKON KOJI ME ŠTITI

Sadržaj

Svrha dokumenta	3
Definicije	4
Principi zaštite dece	5
Zaštita deteta.....	5
Sprečavanje.....	6
Izveštavanje o riziku.....	6
Brz pristup pravdi.....	6
Alternativna nega.....	6
Pristup dece sa ograničenim sposobnostima.....	6
Zaštita od štetnih supstanci	7
Zaštita od noćnih klubova i igara na sreću	7
Sigurnost u mas-medijima	7
Pravo na privatnost	7
Zabrana otmice, prodaje i trgovine decom.....	7
Dozvoljeni i zabranjeni rad za decu	7
Obrazovanje i obuka	8
Zdravlje, život, opstanak i razvoj.....	8
Ishrana, zdravlje i dobrobit.....	8
Pravda za vaše dobro.....	8
Gde mogu potražiti pomoć?	9

Svrha dokumenta

Zdravo deco,

Da li ste znali da Kosovo ima zakon koji vas štiti?

Ovaj zakon, koji se zove Zakon o zaštiti dece, usvojila je Skupština Republike Kosovo i stupio je na snagu 2020. U isto vreme, država i razne organizacije teže ka tome da pomognu odraslima i deci da shvate kako da sprovode ovaj zakon.

Zakon ima za cilj da vas zaštiti od svih oblika nasilja, koje vas može sprečiti da zdravo odrastete, učite, budete ravnopravno tretirani i ostvarite svoje snove! Ovaj zakon obavezuje državu i odrasle da se o vama brinu i da vas štite, bez ikakvih razlika, na osnovu vašeg najboljeg interesa.

Ovaj dokument pod nazivom "**Ja imam zakon koji me štiti**" kreiran je za decu, od strane dece - uz pomoć odraslih - kako bi vam pomogli da upoznate svoja prava i obaveze kao građani naše zemlje.

Učenje o svojim pravima vam pomaže da budete svesniji kako društvo u našoj zemlji treba zaista da se razvija.

Ovim putem vas pozivamo da učimo zajedno!

Sa ljubavlju,
Vaši prijatelji iz Save the Children Kosova/o

Definicije

- **Definicije:** Objašnjenje koje rezimira sadržaj ili značenje nečega;
- **Detete:** Svaka osoba mlađa od 18 godina;
- **Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima deteta (Konvencija UN-a):** Najsveobuhvatnija lista dečijih prava ikada napravljena. Sadrži 54 člana ili dela koji opisuju sva prava koja sva deca treba da imaju. Izrađena kao Deklaracija o pravima deteta 1923. godine od strane osnivača Save the Children, Eglantine Džeb. Usvojena od strane Generalne skupštine Ujedinjenih nacija 1989. godine, priznajući ulogu dece kao ravnopravnih članova društva;
- **Zabrana:** Reći da nešto nije dozvoljeno. Kada je telesno kažnjavanje dece "zabranjeno" u nekoj zemlji, niko u toj zemlji ne sme da telesno kažnjava decu;
- **Kampanja:** Pokušaj da promeniš nešto za šta veruješ da nije u redu;
- **Ljudska prava:** Osnovna prava za koja se ljudi širom sveta slažu da svi imaju;
- **Zakon:** Skup pravila koja govore ljudima u jednoj zemlji kako da se ponašaju;
- **Protivzakonito ili nezakonito:** Protiv zakona;
- **Pozitivna disciplina:** Nenasilan i pun poštovanja način odgoja i komunikacije s decom koji podstiče zdrav razvoj i učenje;
- **Prevenција:** Zaustavljanje nečega pre nego što se dogodi;
- **Zaštita:** Čuvanje nečega ili nekoga na sigurnom;
- **Kršenje:** Ako su nečija ljudska prava "kršena", to znači da njihova prava nisu poštovana
- **Odobrenje:** Kada je nešto zvanično prihvaćeno kao ispravno i dozvoljeno;
- **Država:** Nastavnici, lekari, zdravstveni radnici, policajci, sudije, tužioci, službenici, zvaničnici i institucije Vlade Republike Kosovo i relevantnih opština;
- **Odrasli:** Roditelji/staratelji, članovi porodice i zajednice;
- **Pravna pomoć:** Pravni saveti, pomoć i zastupanje u pravosudnim procesima. Odnosi se na decu i odrasle koji nemaju priliku da brane svoja prava u pravosudnom sistemu i pomaže tim ljudima da budu uključeni u proces;
- **Stanovište:** Mišljenje koje neko ima o nečemu i način na koji to vrednuje;
- **Diskriminacija:** Nepravedan i nejednak tretman osobe ili grupe ljudi na osnovu njihovog porekla, starosti, pola, rase, ekonomskog statusa, seksualne orijentacije, vere, invaliditeta ili bilo kog drugog aspekta identiteta;
- **Prekršaj:** Namerna nanošenja boli, povrede, ozlede ili druge neprijateljske radnje nekome kao kazna za nešto učinjeno ili neučinjeno;
- **Dostojanstvo:** stanje ili kvalitet dostojnosti časti ili poštovanja;
- **Nasilje:** Namerne radnje ili radnje koje osoba čini drugoj osobi da joj naudi;
- **Psihološko nasilje:** Svaki čin koji uzrokuje ili bi mogao uzrokovati štetu zdravlju ili fizičkom, mentalnom, duhovnom, moralnom ili društvenom razvoju osobe;
- **Fizičko nasilje:** Upotreba bilo kakvih sredstava za telesno kažnjavanje i ozlede, gušenje i bilo koje druge radnje koje uzrokuju fizički bol;
- **Telesna kazna:** Bilo koja vrsta kazne namenjene nanošenju bola ili nelagode drugome, kao što su: premlaćivanje, mučenje, tresenje, guranje, paljenje, štipanje, grebanje, ujedanje, strogi ukor;
- **Zanemarivanje:** Loše postupanje namerno ili nenamerno od strane osobe koja je odgovorna za odgoj, negu ili obrazovanje deteta, usled čega je ugrožen život, fizički i psihički integritet i razvoj deteta;

- **Zlostavljanje:** Svaki čin ili propust, nameran ili s predumišljajem, počinjen od strane roditelja, staratelja, ili bilo koje druge osobe na položaju od poverenja ili autoriteta koji uzrokuje ili može uzrokovati fizičku, psihičku, emocionalnu ili socijalnu štetu detetu;
- **Maltretiranje:** Bilo koji oblik fizičkog i/ili emocionalnog zlostavljanja, seksualnog zlostavljanja, zanemarivanja ili komercijalne eksploatacije, ili bilo koje druge eksploatacije koja ugrožava zdravlje, razvoj i dobrobit deteta;
- **Mas-mediji:** Komunikacija s velikim grupama ljudi gde se informacije, mišljenja, reklame, umetnička dela, zabava i drugi oblici izražavanja prenose stanovništvu;
- **Privatnost:** Stanje u kom vas ne ometaju drugi ili pažnja javnosti. Pravo na čuvanje ličnih podataka u tajnosti ili da su poznati samo maloj grupi ljudi;
- **Traženje milostinje:** Traženje hrane ili novca kao dobrotvorne svrhe;
- **Trafiking (trgovina):** Kada se kupuje ili prodaje ilegalna roba. Trafiking se često spominje kod "trgovine drogom" ili "trgovine ljudima". Radnje uključene u trgovinu ljudima su nesigurne, štetne i nezakonite;
- **Oružani sukob:** Teški gubici života nenaoružanih ljudi, raseljavanje velikih grupa ljudi i kršenje ljudskih prava;
- **Onlajn:** Kada se prijavite ili ste pod kontrolom računara;
- **Institucija:** Osnovana zvanična organizacija koja ima važnu ulogu u društvu.

Principi zaštite dece

Najbolji interes deteta: U kakvim god okolnostima da se nađete, država i odrasli dužni su da daju prioritet vašim individualnim potrebama i učine ono što je najbolje za vas. Vaš najbolji interes je osiguran kada imate potpunu kontrolu nad svojim fizičkim, emocionalnim, moralnim stanjem i kada se to tretira kao najvažnija stvar za vaše blagostanje.

Nediskriminacija: Svi vi, bez ikakve razlike, imate pravo na jednak tretman. Ovo važi bez obzira da li imate ograničene sposobnosti ili ne, da li ste dečak ili devojčica, odakle dolazite, koji jezik govorite, koja je vaša kultura, koliko imate godina, gde živite, koje ste vere, i da li živite u porodici siromašnih ili bogatih.

Poštovanje stava deteta: Kad god država i odrasli donose odluke i radnje koje se direktno tiču vas, imate pravo da slobodno izrazite svoje stavove i želje, u skladu sa vašim godinama i stepenom zrelosti. To možete učiniti sami ili preko odgovarajućeg predstavnika.

Razvoj veština: Imate pravo da rastete i razvijate svoje veštine. Kako rastete, stičete nove veštine da prosuđujete svoje okolnosti i donosite odluke.

Zaštita deteta

Na Kosovu, u svim prostorijama u kojima se nalazite, zabranjeni su svi oblici nasilja i to:

Upotreba fizičke sile i psihičkog pritiska, izazivanje osećaja straha, narušavanje dostojanstva, vređanje, psovanje, prozivanje uvredljivim imenima i drugi oblici grubog uznemiravanja, stalno ponavljanje ponašanja u cilju ponižavanja druge osobe, ograničavanje kretanja, rугanje, okrivljivanje, pretnje, zastrašivanje, diskriminacija, ismejavanje ili drugi nefizički oblici nasilja koji ugrožavaju vašu dobrobit.

Roditelji/staratelji imaju primarnu odgovornost za vaš rast i sigurnost. Ponekad odrasli (roditelji/staratelji, vaspitači/učitelji, članovi vaše zajednice) takođe mogu odlučivati sa državom i vama o radnjama koje će se preduzeti po vas.

Takođe, Zakon ima za cilj da pomogne državi i odraslima da nauče pozitivnu disciplinu u vašem odrastanju i obrazovanju. Podsticanje odraslih da koriste pozitivnu disciplinu pomaže im u rešavanju sukoba sa vama bez nasilja ili zlostavljanja. Ovo doprinosi boljim životom za sve u društvu.

Sprečavanje

Imate pravo da ne idete ili ne boravite u okruženju i sa ljudima koji nisu sigurni za vas. Odrasli su dužni da na vreme spreče opasnost po vas i približe vam ljude koji vas mogu zaštititi.

Izveštavanje o riziku

Ako se **osećate** da ste u opasnosti, prijavite slučaj policiji ili najbližem Centru za socijalni rad u vašoj opštini.

Ako druga osoba **vidi** da ste u opasnosti, dužna je da prijavi slučaj najbližoj policiji ili Centru za socijalni rad u vašoj opštini.

Ako druga osoba ima **informaciju** da ste u opasnosti, dužna je da prijavi slučaj policiji ili najbližem Centru za socijalni rad u vašoj opštini.

Brz pristup pravdi

Ako ste bili u opasnosti ili ste doživeli nasilje, imate pravo da podelite svoje iskustvo u sigurnom i prijateljskom okruženju. Ovo okruženje se zove **Dom za zaštitu dece**. Država je dužna da sve odgovorne zvaničnike i službenike dovede u ovu kuću, da saznaju više o slučaju i da vas na vreme zaštiti.

Alternativna nega

Morate živeti u okruženju u kojem vas drugi štite, podržavaju i brinu o vama. Ako vaši roditelji/staratelji ne mogu da vam obezbede jedno od ovih, država je dužna da vam nađe podršku.

Imate pravo na brigu i sigurnost u dobrom domu ako ne živite sa svojim biološkim roditeljima. Država je obavezna da vas stalno posećuje da vidi da li živite srećno i zdravo. Kako rastete, imate više mogućnosti da preuzmete odgovornost i ostvarite svoja prava.

Pristup dece sa ograničenim sposobnostima

Ako imate ograničenu sposobnost (i), uživate sva prava u potpunosti i jednako. Država i odrasli dužni su da stvore okruženje koje odgovara vašim potrebama i dobrobiti.

Zaštita od štetnih supstanci

Korišćenje supstanci štetnih po vaše zdravlje je zakonom zabranjeno. Država i punoletna lica dužni su da vas zaštite od sudelovanja u upotrebi, proizvodnji, prodaji ili distribuciji opojnih supstanci, alkohola, duvanskih proizvoda i svih drugih štetnih proizvoda.

Zaštita od noćnih klubova i igara na sreću

Vama nije dozvoljeno da idete u noćne klubove, lokale sa igrama na sreću ili da onlajn igrate igre na sreću. Država i odrasli ne treba da dozvoli da prodajete ili kupujete proizvode koji su opasni po vaše zdravlje i sigurnost.

Sigurnost u mas-medijima

Niko vas ne može prisiliti da gledate ili učestvujete u bilo kom videu, muzici, video igrici, veb stranici ili drugom komunikacijskom sredstvu koje vas dovodi u opasnost.

Niko vam ne sme pokazati, prodati, iznajmiti ili distribuirati materijale (npr. knjige, letke, časopise, fotografije, slike, video zapise, igrice, itd.) koji sadrže slike ili opise polnih organa ili seksualne aktivnosti, u cilju promovisanja seksualnog zadovoljstva.

Da biste bili više informisani o negativnim efektima takvih sadržaja, imate pravo da budete informisani od strane televizije, radija, portala, bioskopa i veb stranica vaše zemlje.

Pravo na privatnost

Svako dete ima pravo na privatnost. Ne morate da delite svoje lične podatke sa bilo kim ko želi da ih ima. Lični podaci uključuju vaše ime i prezime, rođendan, pol, mesto stanovanja, školu i zdravstveno stanje.

Takođe, svoje misli i ideje možete držati za sebe sve dok ne ugrožavaju vašu dobrobit ili nikome ne nanose štetu.

Državu i odrasle treba naučiti kako da ne dele vaše lične podatke sa drugima – uvek poštujući vaše dostojanstvo. Niko (uključujući državu) ne može biti uključen u vašu porodicu osim ako zakon nalaže njihovo učešće da bi vas zaštitili.

Zabrana otmice, prodaje i trgovine decom

Niko nema pravo da vas otme ili proda. Država i odrasli su dužni da vas zaštite od otmice od strane bilo koje osobe, uključujući vaše roditelje ili osobe koje brinu o vama. Ni u kom smislu niti u bilo kom obliku, niko nema pravo da vas tera da prosjačite hranu, novac ili bilo šta drugo.

Dozvoljeni i zabranjeni rad za decu

Ovaj zakon vas štiti od bavljenja teškim i opasnim poslovima.

Nijedan posao ne sme da vas ometa u vremenu za učenje, odlazak na aktivnosti u kojima stičete nove veštine ili dok se odmarate.

Ako imate od 15 do 18 godina, možete raditi samo lakši posao koji ne šteti vašoj sigurnosti, zdravlju ili razvoju.

Bilo kakav dečiji rad, plaćeni ili neplaćeni, volonterski rad, stažiranje i angažman u zajednici može biti dozvoljen samo uz dozvolu vašeg roditelja/staratelja. Čak i kada je to dozvoljeno, odrasli su dužni da stalno procenjuju i nadziru vašu sigurnost.

U međuvremenu, država i odrasli vas moraju zaštititi od teških i opasnih oblika rada, koji nisu dozvoljeni deci bilo kojeg uzrasta. Ti oblici uključuju: eksploataciju od strane odraslih za vlastitu korist (npr. prosjačenje, trgovina ljudima, bavljenje seksualnim aktivnostima), proizvodnju, upotrebu, distribuciju i prodaju narkotičkih supstanci i alkohola, učešće u oružanom sukobu ili ratu.

Obrazovanje i obuka

Ovaj zakon zabranjuje bilo kome da krši vaše pravo na obrazovanje i obuku. Svako od vas treba da ima pristup obrazovanju i obuci, bez obzira na okolnosti u vašoj porodici i društvu. Vrtići, škole i svi centri za učenje treba da budu sigurna mesta za vas i svi odrasli koji tamo rade treba da se na bezbedan način ophode prema vama

Zdravlje, život, opstanak i razvoj

Imate pravo da odrastete zdravo. Država i odrasli moraju učiniti sve da bebe i deca ne umiru.

Država mora osigurati da u vašoj blizini postoje centri porodične medicine i bolnice, da pružaju kvalitetnu negu, a da vi ne plaćate te usluge. Takođe, država mora da osigura da vas zdravstveni radnici posećuju kod kuće kako bi razumeli vaše zdravstvene potrebe.

Niko nema pravo da deli informacije o vašem zdravlju s drugima, osim ako je to neophodno.

Ishrana, zdravlje i dobrobit

Imate pravo da se hranite zdravo i da vas odrasli informišu o tome koja je hrana najbolja za vas.

Država i odrasli su dužni da vam obezbede čistu vodu za piće, nezagađenu prirodnu sredinu i druge sredine bez nezgoda.

Takođe, država mora da osigura da su vaše majke/staratelji zdrave, pre i nakon rođenja njihove bebe.

Pravda za vaše dobro

Država i odrasli su dužni da se prema vama ponašaju s poštovanjem čak i ako ste počinili nezakonit čin. Zbog vaših godina i razvoja, bez obzira na to šta ste uradili, država primenjuje pravdu u vašem najboljem interesu.

Država je dužna da vam obezbedi sigurno i prijateljsko okruženje dok vi objašnjavate okolnosti svog nezakonitog postupanja. Takođe, država je dužna da vas podrži da prevaziđete tu situaciju kroz neku aktivnost koja pomaže vašoj zajednici.

U slučaju potrebe, uživate pravo na besplatnu pravnu pomoć od strane države.

Gde mogu potražiti pomoć?

Kad god se osećate ugroženo, možete se prijaviti državi, koja vas štiti preko Policije Kosova i Centra za socijalni rad u vašoj opštini. Spremni su za vas u bilo koje vreme i gde god da se nalazite.

Policija Kosova – moja je dužnost da vam pomazem i da vas štitim, vašu porodicu i sve ljude vaše zajednice. Prvo će Policija Kosova čuti od vas šta se dogodilo, a zatim će pokušati da sarađuje sa državom i odraslima da vam pomognu. Kosovsku policiju možete kontaktirati u bilo koje vreme sa fiksnih i mobilnih telefona na broj telefona: **192** ili na broj 080019999 gde su pozivi anonimni, besplatni i poverljivi.

Takođe, možete poslati svoje podatke na e-mail adresu: info@kosovopolice.com

Centar za socijalni rad – ima dužnost da pomaže i brine o vama i odraslima koji su ugroženi ili koji ne mogu da pronađu pomoć za svoje potrebe. Socijalni radnici su odrasli koji rade u ovim centrima u vašoj opštini.

Postoji i nekoliko grupa državnih službenika koji dele jednake odgovornosti kako bi vas zaštitili. Ove grupe vas štite tako što osiguravaju da se vaša prava poštuju i sprovode i kod kuće i u školi, u centrima za učenje, bolnicama, porodičnim zdravstvenim centrima i u vašoj zajednici.

Ove grupe se zovu „**Savet za prava deteta**“, koje se sastoji od službenika koji rade za državu na nivou zemlje, i „**Tim za prava deteta**“, koji se sastoji od službenika koji rade na opštinskom nivou. Ove grupe se sastaju nekoliko puta godišnje kako bi razgovarale o tome da li se institucije pridržavaju obaveza i planova države za vašu zaštitu i sigurnost.

Ovaj dokument je sastavio Save the Children Kosova/o u saradnji sa Kancelarijom premijera za dobro upravljanje i Ministarstvom obrazovanja, nauke, tehnologije i inovacija, uz finansijsku podršku Meridian Ekpress-a.